

SURF

30 JAAR

04

ONDERZOEK Life science vraagt specifieke ICT-expertise **04**

DIGITALE LEEROMGEVING

Experimenteren in een demo-omgeving **14**

CYBERSECURITY 'Digitale veiligheid hoort op de bestuurstafel' **16**

Magazine over ICT voor het onderwijs en onderzoek in Nederland December 2017

ONDERZOEK TOEGANKELIJK VOOR IEDEREEN

INTERVIEW MET **STAN GIELEN** (VOORZITTER NWO) EN
KAREL LUYBEN (RECTOR-MAGNIFICUS TU DELFT)
OVER OPEN SCIENCE

04

14

10

16

04

BEST PRACTICE

Samen bouwen aan een nieuwe onderzoekswereld

Steeds meer onderzoekers in het vakgebied van de life sciences organiseren zich in gemeenschappen die dwars door instellingen heen lopen. SURF is nauw betrokken bij deze samenwerking.

10

INTERVIEW STAN GIELEN EN KAREL LUYBEN

Open science helpt de wetenschap vooruit, maar regie is nodig

Bij open science gaat het niet alleen om vrij toegankelijke publicaties: anno 2017 staan vooral de onderzoeksdata in de schijnwerpers.

14

SPOTLIGHT

Unieke samenwerking in demo-omgeving van de modulaire leeromgeving

SURF ontwikkelde een demo-omgeving waarin onderwijsinstellingen en acht leveranciers van onderwijs-toepassingen kunnen experimenteren.

16

CONNECTED

Digitale veiligheid hoort op de bestuurstafel

Marjolein Jansen (vicevoorzitter van het College van Bestuur van de Vrije Universiteit Amsterdam): "Digitale veiligheid is een kwestie van governance en hoort daarom op het bureau van bestuurders."

06 **FOCUS** Vier vragen over ...
De Bijbel in code

07 **GASTCOLUMN** door
Ton Heerts

08 **KORT**

13 **LANCERING** Eenvoudiger overstappen naar cloud met Regie Office 365

18 **LICENTIE NIEUWS**
Nauwere samenwerking SURFmarket en UKB- en SHB-bibliotheken

20 **ICONEN VAN INNOVATIE**
In 2017 bestaat SURF 30 jaar. Daarom kijken we dit jaar op de achterpagina terug op enkele toonaangevende innovaties waarbij SURF een centrale rol heeft gespeeld. Dit keer: SURFacademy

SURF

30 JAAR

COLOFON

SURF Magazine is een uitgave van SURF, de ICT-samenwerkingsorganisatie van het onderwijs en onderzoek in Nederland. Binnen de coöperatie SURF werken universiteiten, hogescholen, mbo-scholen, onderzoeksinstituten en de universitaire medische centra samen aan ICT-voorzieningen én ICT-vernieuwingen. SURF heeft zijn activiteiten onderbracht in drie werkmagazines: SURFmarket, SURFnet en SURFsara.

Abonnement SURF Magazine verschijnt vier keer per jaar. Een gratis abonnement op SURF Magazine kunt u aanvragen via het redactieadres of via www.surf.nl/aanmeldensurfmagazine.

Een afmelding voor het magazine kunt u ook doorgeven via communicatie@surf.nl.

SURF Magazine is digitaal beschikbaar via: www.surf.nl/magazine

Redactieadres

SURF
Postbus 19035
3501 DA Utrecht
T 088 787 30 00
E communicatie@surf.nl
W www.surf.nl

Hoofdredactie Dimphy van der Zanden

Productie Gerlinde van der Vegte

Eindredactie Jan Michielsen

Redactie Marieke van Dijk, Judith Verhoeven, Josje Spinhoven, Arian Ooijevaar en Gerlinde van der Vegte

Medewerkers Arnoud Groot, Karina Meerman, Erik van der Spek, Marjolein van Trigt en Aad van de Wijngaart

Ontwerp Studio Koelewijn Brüggewirth, Den Haag

Fotografie Martijn Beekman, Jelmer de Haas, Erik van 't Woud/de Beeldredactie, Herbert Wiggerman

Illustratie Vijselaar & Sixma

Druk Opmeer bv

COLUMN

OPWEKKEND PERSPECTIEF

Onlangs was ik aanwezig bij een consultatiebijeenkomst met ruim twintig bestuurders uit het wo, hbo en mbo. Onderwerp waren de thema's uit het SURF Meerjarenplan 2019-2022, door een kernteam verzameld onder diverse stakeholders. Aan de orde was de vraag of bestuurders zich in de thema's herkennen.

Dat bleek het geval. Opvallend was wel dat lidinstellingen een steeds bredere dienstverlening verwachten van SURF. Anders dan dertig jaar geleden, toen SURF werd opgericht, wordt de beschikbare technologie nu primair als een gegeven beschouwd en gaat ook veel aandacht uit naar de toepassing ervan, inclusief ethische aspecten. Daarbij lopen de wensen en ambities sterk uiteen. Voor de één gaat een ontwikkeling te hard, voor de ander gaat het niet hard genoeg.

SURF onderhoudt continu contact met instellingen om die verschillende snelheden te ondersteunen. De leden vertrouwen op de innovatiekracht van SURF, maar het is van belang dat vertrouwen goed te onderhouden. Omgekeerd ligt er een taak bij de leden om instellingbreed – bij iedereen met wie SURF contact heeft, van ICT'ers tot docenten en directeurs – de neuzen dezelfde kant op te krijgen, zodat SURF er digitaal chocola van kan maken.

Het goede nieuws is dat instellingen ondanks alle diversiteit veelal dezelfde onderwerpen belangrijk vinden. Denk aan flexibilisering van het onderwijs, verhoging van de kwaliteit, big data. Hoe ver, diepgaand of veelomvattend verschilt echter per instelling. Daarom heeft SURF ook een motiverende en enthousiasmerende rol te vervullen om koplopers én de rest van het veld te ondersteunen en te verbinden, zonder tempo te verliezen.

Het nieuwe meerjarenplan heeft een looptijd van vier jaar. Daarin zullen zich steeds nieuwe ontwikkelingen aandienen. Bijvoorbeeld op het vlak van open science, veiligheid, privacy en duurzaamheid. Een even opwekkend als onvermijdelijk perspectief, die steeds verdergaande digitalisering van instellingen. Ik kijk ernaar uit!

Paul Rullmann is voorzitter van de Raad van Commissarissen en van de ledenraad van SURF.

Reacties: paul.rullmann@surf.nl

Samen bouwen aan een nieuwe onderzoekswereld

Steeds meer onderzoekers in het vakgebied van de life sciences organiseren zich in gemeenschappen die dwars door instellingen heen lopen. SURF is nauw betrokken bij deze samenwerking: door middel van cocreatie bouwen we mee aan kennisuitwisseling, nieuwe landelijke diensten en infrastructuren.

Tekst Aad van de Wijngaart Beeld Shutterstock

Meer dan 50 organisaties hebben zich verenigd in DTL, het Dutch Techcentre for Life Sciences. Door steeds nauwer samen te werken, willen ze databestanden met elkaar delen en geavanceerde technologieën binnen ieders bereik brengen. Een middel daarvoor is Galaxy, zo vertelt

Rob Hooft, een van de drie programmaleiders binnen DTL. "Galaxy is een applicatieplatform voor onderzoekers in de life sciences. Ze kunnen er workflows

in draaien, waarbij ze de beschikking hebben over allerlei tools om grote databestanden te analyseren." Het gebruiksgemak van Galaxy is zeer welkom, want volgens Hooft is de bio-informatica een nogal apart vak: "De software is doorgevoerd geschreven door whizzkids voor whizzkids." De meeste biologen en artsen vallen nadrukkelijk niet in die categorie. Die hebben liever dat iemand anders de ICT voor hen regelt.

Logische keuze

Daarom wil DTL Galaxy als een nationale clouddienst aanbieden, inclusief een uitgebreid pakket tools en ondersteuning voor gebruikers. SURF werd daar van meet af aan nauw bij betrokken. Een logische keuze volgens Hooft, alleen al omdat de grote computersystemen van SURF de verwerkingskracht van de Galaxy-dienst naar een veel hoger niveau brengen. En als je die systemen gebruikt, is het handig om trainingen voor nieuwe gebruikers daar ook op te doen: zo maak je de overgang van leren naar toepassen zo naadloos mogelijk.

"Last but not least", zegt Hooft, "hebben we in Nederland een behoorlijk aantal mensen die geschikte tools maken voor het Galaxy-platform. Als ze er dan een

artikel over publiceren, komt daarin een link naar de dienst. Daar kan de lezer de tool meteen uitproberen op een klein datasetje. Zo kunnen we de Nederlandse bio-informatici helpen met het adverteren van hun werk."

'We zien dat de ontwikkelingen de individuele instituten overstijgen'

Dit alles klinkt heel logisch, maar er is veel nodig om het te realiseren. Hooft: "Denk aan beheer, toewijzing van rekentijd, gebruikersondersteuning... We zijn nu met SURF aan het kijken hoe we de taken kunnen verdelen."

Versnippering

DTL is niet de enige samenwerkingsorganisatie in de levenswetenschappen. De academische ziekenhuizen hebben NFU Data4lifesciences opgericht om het beheer en delen van hun biomedische onderzoeksgegevens te verbeteren via een gezamenlijke digitale infrastructuur. Ook SURF is lid van deze organisatie. "Er wordt op héél veel vlakken met SURF samengewerkt," verklaart werkpakketleider architectuur (VUmc) **Jeroen Beliën**. "Niet alleen bij het ontwerp van de architectuur, maar ook bij de invulling ervan. We werken bijvoorbeeld aan scale-out: als iemand rekencapaciteit intern niet kan vinden, kan hij gebruikmaken van de systemen van SURF."

De beveiliging van de gevoelige data is cruciaal, zeker nu volgend jaar strengere regels van kracht worden. Hiervoor maakt de infrastructuur van Data4life-sciences gebruik van SURFconext. De samenwerking, onderling en met SURF, is volgens Beliën onontkoombaar: "We zien dat de ontwikkelingen de individuele instituten overstijgen: het is gewoon te complex.

Daarom moet er echt een eind komen aan de versnippering op ICT-gebied. Op meerdere niveaus: technologie-ontwikkeling, technologiegebruik, maar ook financiering."

Cocreatie

De noodzaak van samenwerking wordt

bevestigd door **Irene Nooren**, community-manager onderzoek bij SURF. "In de life sciences hebben onderzoekers heel diverse wensen. Maar

vaak kun je die vervullen met dezelfde soort methoden en voorzieningen. Daarom willen we helpen om coherentie te vinden tussen de verschillende projecten die er lopen."

Een voorbeeld is de ontwikkeling van tools voor data-analyse en rekeninfrastructuur voor grootschalig genetisch onderzoek, naar het genoom van Nederland in het project BBMRI en naar de spier-/zenuwziekte ALS in het project MinE. Dat levert een best practice op voor andere genetische studies.

"Onze toegevoegde waarde zien we met name in het feit dat we als partner in diverse onderzoeksprojecten meedraaien. Cocreatie is het sleutelwoord. Daardoor gaan we uit van de behoeften van de community, met het oog op wat er aan nieuwe technologie op de markt komt." Dat betekent winst voor de onderzoekers – en dus ook voor de volksgezondheid.

Meer informatie

- > www.dtls.nl
- > data4lifesciences.nl
- > www.health-ri.org
- > trait-platform.org
- > www.bbMRI.nl

Life sciences

Alles wat leeft: dat is waar de levenswetenschappen zich mee bezighouden. Niet alleen het menselijk lichaam, maar ook de flora en fauna tot op de kleinste microbe. Het is een van de meest dynamische gebieden binnen de wetenschap, met richtingen als biomedisch, bio-energetica, bio-economie en food & nutrition. Het belang ervan is niet alleen wetenschappelijk: in de Nederlandse economie vormen de life sciences een van de snelst groeiende topsectoren. Binnen dit brede gebied zijn diverse samenwerkingsverbanden ontstaan: naast de twee uit dit artikel kennen we bijvoorbeeld ook BBMRI en TraIT. Ook die werken samen met SURF. Deze nationale onderzoeksinfrastructuren zullen zich binnen afzienbare tijd verenigen in een overkoepelend initiatief, genaamd Health RI. Dat zal de samenwerking en daarmee de ontwikkeling van infrastructuur voor onderzoek verder versterken.

1 WAT IS HET VERBAND TUSSEN THEOLOGIE EN DIGITALISERING?

Van Peursen: “De digitale methode is bij onze faculteit Theologie een van de speerpunten in het onderzoek naar het Oude Testament. Mijn voorganger op deze leerstoel, Eep Talstra, begon 40 jaar geleden met het opbouwen van een database waarin de complete tekst van de Hebreeuwse Bijbel werd vastgelegd. De opslag- en analysemethoden waren toen natuurlijk nog beperkt, maar we konden wel met behulp van computerprogramma's analyses uitvoeren op de Bijbelteksten. Talstra was eind jaren '70 echt een pionier.”

Vier vragen over ...

DE BIJBEL IN CODE

Het Eep Talstra Centre for Bible and Computer (ETCBC) van de Vrije Universiteit heeft een database ontwikkeld waarin de complete grammatica van de Hebreeuwse Bijbel is vastgelegd. Om goed uit de voeten te kunnen met deze database, heb je programmeerkennis nodig. Dat hebben maar weinig theologen. Hoogleraar Oude Testament **Wido van Peursen** en promovendus **Martijn Naaijer** ontwikkelden daarom een speciale cursus, waarbij ze gebruik maken van JupyterHub van SURFsara.

Tekst Josje Spinhoven

2 WAT KUN JE ONDERZOEKEN MET EEN DATABASE VAN DE BIJBEL?

Naaijer: “De Hebreeuwse Bijbel bestaat uit verschillende boeken, waar we eigenlijk best weinig van weten. Voor ons is een interessante vraag hoe ze zijn ontstaan. Daar proberen we iets over te zeggen aan de hand van de grammatica. In mijn onderzoek maak ik gebruik van de database die Eep Talstra is begonnen. Van ieder woord zijn de taalkundige kenmerken vastgelegd, zoals getal, geslacht, zinsdeel en werkwoordstijd, en in welke verzen het woord voorkomt. Ik heb mij bijvoorbeeld veel beziggehouden met zijns-constructies. In het Nederlands wordt hiervoor het koppelwerkwoord ‘zijn’ gebruikt, zoals in ‘David is koning’. In het Hebreeuws zijn er vijf verschillende manieren om dat te zeggen. Wellicht heeft de vorm te maken met de achtergrond van de schrijver.”

3 WAAROM MOETEN THEOLOGEN LEREN PROGRAMMEREN?

Naaijer: “Om op flexibele wijze analyses te kunnen maken van de database moet je kunnen programmeren. De meeste theologen kennen geen programmeertalen, dus hebben we een eigen cursus programmeren in Python en R ontwikkeld voor masterstudenten en PhD-studenten. Ik geef de cursus met behulp van een Jupyter Notebook. Daarin kun je code uitvoeren, verklarende teksten opnemen en visualisaties maken van je data, zoals staafdiagrammen. Het is geen volledige Pythoncursus, het is echt toegespitst op de Bijbel database. De cursisten krijgen opdrachten als: zoek uit hoe vaak het werkwoord de eerste plaats in de zin inneemt in ieder boek, en dat wordt naarmate de cursus vordert steeds ingewikkelder.”

4 WAT ZIJN DE ERVARINGEN VAN DE STUDENTEN?

Naijjer: "De cursisten krijgen toegang via de JupyterHub-dienst van SURF-sara. Het scheelt ons enorm veel tijd dat we niets hoeven installeren: gewoon inloggen en beginnen. Hoewel Python bekend staat als relatief makkelijke programmeertaal, is het nog flink studeren voor ze. Maar ze vinden het interessant om met de database te kunnen werken."

Meer informatie

- > www.etcbc.nl
- > shebanq.ancient-data.org
- > www.surf.nl/jupyter

Super D event

Wido van Peursen is op 12 december één van de sprekers op Super D.

Tijdens het Super D event komen technologie, wetenschap en innovatie samen. Zestien sprekers, twee keynotesprekers en een panel inspireren je met nieuwe inzichten en gaan graag de dialoog met je aan. Het programma vind je op super-d.surf.nl.

GASTCOLUMN Ton Heerts

VERANTWOORD OMGAAN MET KENNISDELING

Big data zijn de olie van de 21e eeuw. Bedrijven als Google, Facebook en Microsoft beschikken over een schat aan informatie van hun gebruikers. Zij kunnen ons met hun nieuwste diensten helpen, maar ook op allerlei manieren volgen. Deze bedrijven hebben een grote verantwoordelijkheid: als ze slordig met onze gegevens omgaat heeft dat grote gevolgen. Achter de wolk aan big data gaan immers de verhalen van miljoenen individuen schuil, waaronder die van u en mij.

Dit gaat net zo goed op voor onze scholen, al hebben zij hebben een heel andere, maatschappelijke opdracht dan Apple, Facebook of bol.com. Ook wij hebben de verantwoordelijkheid zorgvuldig om te gaan met de gegevens van een half miljoen studenten en nog eens vijftigduizend onderwijsmedewerkers. Onderwijsdata zijn bovendien breder dan persoonsgegevens. Ze kunnen gekoppeld zijn aan lesmethoden, aan servicedocumenten of voorbeelden van examenopdrachten. Het beheer van deze informatie technisch, juridisch en organisatorisch in orde hebben, vraagt extra inspanningen van mbo-scholen. Tegelijkertijd ontstaat hieruit de energie om nieuwe kansen te benutten.

Een goed voorbeeld van hoe de scholen hiermee te maken krijgen, is de introductie van keuzedelen. Het mbo en het bedrijfsleven willen hiermee sneller inspelen op veranderingen op de arbeidsmarkt of in de samenleving. Daarnaast zijn nieuwe technologieën de smeerolie die onze docenten en instructeurs vooruit helpen. Zij kunnen leermateriaal sneller ontwikkelen, hergebruiken en delen. Waardoor onze studenten weer beschikken over de kennis en vaardigheden van morgen en beter voorbereid zijn op de snelle veranderingen in hun beroep.

De instrumenten om onze kennis met elkaar te delen moeten we zorgvuldig blijven smeren. Ons vakmanschap is onze kracht, maar het stelt ons ook voor de verantwoordelijkheid samen te werken en van elkaar te leren. Het mbo werkt daarom samen met andere sectoren op het gebied van technologie en informatievoorziening. Misschien is SURF daarvoor een van de belangrijkste partners?

Ton Heerts is voorzitter van de MBO Raad

CHECKLIST AAN DE SLAG MET OPEN EN ONLINE ONDERWIJS

De projectleiders uit de eerste ronde van de stimuleringsregeling Open en online onderwijs hebben hun projecten afgerond. Zij delen hun geleerde lessen in de vorm van negen aanbevelingen: wat moet iedereen weten die met open en online onderwijs aan de slag gaat? Je leest het in deze uitgave.

Meer informatie

> www.surf.nl/checklist-open-en-online-onderwijs

INVENTARISATIE STUDENTMOBILITEIT

Studentmobiliteit is een belangrijk thema voor instellingen en studenten. SURFnet heeft daarom samen met de instellingen de vraagstukken die op dit gebied spelen geïnventariseerd op onderwijsinhoudelijk, onderwijslogistiek en technisch vlak. Deze uitgave bevat een overzicht van die vraagstukken en mogelijke oplossingen.

Meer informatie

> www.surf.nl/inventarisatie-studentmobiliteit

MATURITYSCAN DIGITAAL TOETSEN

De maturityscan is een tool om de huidige en gewenste situatie op digitaaltoetsgebied inzichtelijk te maken.

Het is een praktisch instrument om een nulmeting op het gebied van digitaal toetsen uit te voeren binnen je instelling en de ontwikkeling hiervan te monitoren. In deze uitgave lees je wat de maturityscan inhoudt en hoe je die kunt gebruiken.

Meer informatie

> www.surf.nl/maturityscan-digitaal-toetsen

SAMEN VERDER BOUWEN AAN OPEN SCIENCE

Op 26 oktober 2017, midden in de open access-week, organiseerde SURF in samenwerking met de Vereniging Hogescholen, de vereniging van lectoren, regieorgaan SIA, de HBO Kennisinfrastuctuur, het NAI-hbo, Saxion en Windesheim het seminar 'Verder bouwen aan open science'. Een seminar voor onderzoekers, beleidsmedewerkers, onderzoeksondersteuners en andere betrokkenen bij (het realiseren van) open science. Er werd ingegaan op de gevolgen van open science voor onderzoekers en onderzoeks-ondersteuning. En vragen als wat de impact is op auteursrechten en hoe je dit en de kwaliteit meet. Daarnaast werd de HBOAward 2017 uitgereikt aan medewerkers van Bibliotheek en Bureau Kwaliteitszorg van Saxion als 'dé voorvechters van open access 2017'.

Meer informatie

> www.surf.nl/seminar-open-access

MELD JE AAN VOOR DE EXPERTGROEP NETWERKEN

Vind je het leuk om betrokken te zijn bij netwerkactiviteiten en -ontwikkelingen die zich bij SURFnet afspelen? Wil je met ons meedenken of zelf aan de knoppen zitten? Over allerlei onderwerpen: van vast tot draadvrij, van bèta-versie tot proof-of-concept. Meld je aan voor de expertgroep Netwerken.

Meer informatie

> www.surf.nl/netwerkexperts

NOBELPRIJSWINNEND ONDERZOEK GEBRUIKT DIENSTEN SURF

Nobelprijswinnaars Rainer Weiss, Kip Thorne en Barry Barish (Natuurkunde) zijn van doorslaggevend belang geweest voor het onderzoek naar zwaartekrachtgolven. Voor dit onderzoek wordt onder andere gebruikgemaakt van de Dutch National e-Infrastructure, een samenwerking met Nikhef en RUG-CIT die gecoördineerd wordt door SURFsara.

Meer informatie

> www.surf.nl/nobelprijswinnaars

SURF ONDERSTEUNT SRON BIJ ANALYSE DATA TROPOMI-SATELLIET

Aan boord van de Sentinel-5P satelliet, die op 13 oktober 2017 in een baan rond de aarde is gebracht, bevindt zich Tropomi, een Nederlands instrument dat wereldwijd de luchtkwaliteit en verspreiding van broeikasgassen in kaart gaat brengen. Om de data goed te kunnen analyseren en snel te verwerken, werkt SRON intensief samen met SURFsara.

Meer informatie

> www.surf.nl/tropomi-satelliet

NATIONALE BIG DATA INFRASTRUCTUUR GEEFT BOOST AAN PRECOMPETITIEF ONDERZOEK

Onderzoekers en bedrijven kunnen beter innoveren als ze gemakkelijk data met elkaar kunnen delen in een veilige omgeving. Om de waarde van gedistribueerde datasets te ontsluiten is een infrastructuur nodig voor het veilig delen van data en high performance computing. TNO, SURFsara en de UvA nodigen partijen uit om aan te sluiten bij dit initiatief.

Join the National Big Data Infrastructure for enabling Digital Transformation

Meer informatie

> www.surf.nl/big-data-infrastructuur

VOORTAAN 250 GIGABYTE OPSLAG OP SURFDRIVE

SURFdrive-gebruikers kunnen voortaan nog meer bestanden kwijt in hun account. Op veler verzoek is de opslagruimte van SURF's cloudopslagdienst uitgebreid van 100 naar 250 gigabyte per gebruiker. De uitbreiding is gratis en direct beschikbaar. SURFdrive is de cloudopslagdienst van SURF, waarmee gebruikers gemakkelijk bestanden kunnen opslaan, synchroniseren en delen. Data worden beveiligd opgeslagen op Nederlandse servers. De dienst werd in 2014 geïntroduceerd. Het is voor het eerst sinds de lancering dat de opslagruimte wordt uitgebreid.

Meer informatie

> www.surf.nl/opslag-surfdrive

ZET ONDERWIJS IN BEWEGING

Veel onderwijsinstellingen werken aan onderwijsinnovatie met ICT, maar gaat het snel genoeg? Met ICT kun je het onderwijs didactisch verrijken, flexibeler organiseren en laten aansluiten bij de behoeften van de student. Alleen, innoveren is complex, kost tijd en vraagt om echte verandering in de organisatie. Profiteer van de kennis, ervaringen en diensten van SURF. Lees meer over de innovatieprojecten en bekijk de kennisdossiers met praktische stappenplannen, checklists en meer van de zes thema's.

Meer informatie

> www.surf.nl/onderwijs-in-beweging

Stan Gielen (1952) studeerde experimentele natuurkunde en promoveerde in de biofysica aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Sinds 1 oktober 2016 is hij voorzitter van NWO. NWO is een van de ondertekenaars van het Nationaal Plan Open Science. Daarnaast heeft Gielen het initiatief genomen om samen met alle zusterorganisaties van NWO in Europa, de Europese Commissie en de ERC de randvoorwaarden rondom Research Data Management in onderzoeksaanvragen uniform te maken. Dit wordt verder afgestemd binnen Science Europe; Gielen zit in de Governance Board van dit samenwerkingsverband.

Karel Luyben (1951) is sinds 2010 rector magnificus van de TU Delft. Luyben studeerde scheikundige technologie aan de TU Eindhoven, met als afstudeer-richting fysische technologie. Hij werkte als onderzoeker bij de Wageningen Universiteit en in het bedrijfsleven (onder meer bij Bayer en Cehave). Daarnaast is Luyben president van CESAER, een samenwerking van technische universiteiten in Europa. Ook is hij lid van het Open Science Policy Platform, dat advies uitbrengt aan de Europese Commissie.

Onderzoek toegankelijk voor iedereen

Open science helpt de wetenschap vooruit, maar regie is nodig

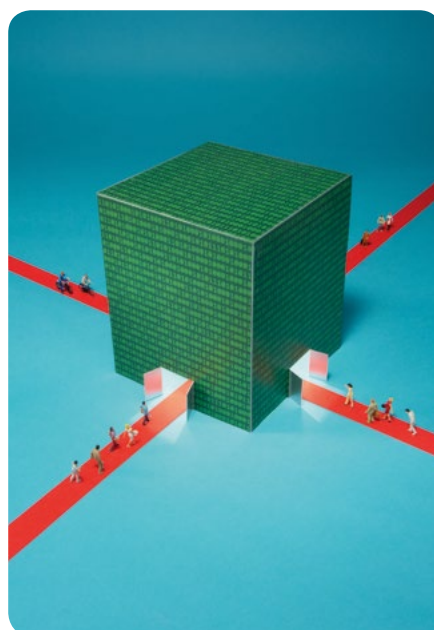
Tekst Erik van der Spek Fotografie Martijn Beekman

Bij open science gaat het niet alleen om vrij toegankelijke publicaties: anno 2017 staan vooral de onderzoeksdata in de schijnwerpers. Vrij beschikbare data maken onderzoek eenvoudiger repliceerbaar. Dat is goed voor de wetenschap, maar ook voor de onderzoekers, zeggen voorvechters van open science Stan Gielen (voorzitter NWO) en Karel Luyben (rector-magnificus TU Delft). Een voorwaarde is wel dat het databeheer goed is geregeld en dat onderzoekers niet te veel formulieren hoeven in te vullen. En wat meer regie is ook welkom.

Open science is al geruime tijd een centraal begrip bij wetenschappelijk onderzoek. Waar staan we op dit moment, en wat zijn de uitdagingen?

Stan Gielen: "De meeste Nederlandse universiteiten onderschrijven het belang van open science, en dat geldt ook voor NWO en KNAW. Binnen Europa ligt dat lastiger, sommige landen zijn daar voorzichtiger in. De Europese Unie zet stevig in op open science en is ook bereid erin te investeren. Onderzoekers zijn nog vaak sceptisch, ze zijn vooral bang voor een toename van de bureaucratie. Verder zie ik dat verschillende consortia actief zijn en dat de universiteiten hun eigen gang gaan. Ik heb het gevoel dat de regie een beetje ontbreekt. Het zou goed zijn als er een boegbeeld komt dat de regie gaat voeren."

Karel Luyben: "Open science is een heel breed begrip. Daaronder valt open access (publicaties gratis toegankelijk voor iedereen), maar ook beleid om te komen tot FAIR data (Findable, Accessible, Interoperable en Reusable), nieuwe platforms voor publicaties en opleidingen van data stewards, die bij instellingen verantwoordelijk zijn voor het datamanagement. Die thema's zie je ook terug in het Nationaal Plan Open Science [zie kader op pagina 12]. En ze zijn allemaal in een verschillende fase van ontwikkeling."

Hoe belangrijk is open science voor de wetenschap, wat zijn de voordelen?

Gielen: "Een groot deel van het onderzoek wordt gefinancierd met publieke middelen. Dan is het logisch dat niet alleen de resultaten maar ook de data publiek beschikbaar komen. Daar is iedereen het over eens. We spreken nu veel over de reproduceerbaarheid van onderzoek: NWO heeft daar drie miljoen voor beschikbaar gesteld. Als alle onderzoeksdata beschikbaar zijn,

met goed geordende metadata, is het veel gemakkelijker om analyses te herhalen of een nieuw onderzoek op te zetten. Dat komt de wetenschap ten goede, maar ook voor de onderzoekers zelf is het interessant. Zij zullen bijvoorbeeld vaak gevraagd worden als coauteur, omdat hun kennis van de data van groot belang is bij vervolgent experimenten."

'Wat nu moet gebeuren, is dat er in Nederland een aantal trusted repository's komen'

Luyben: "Op dit moment kunnen alle publicaties geraadpleegd worden, maar wereldwijd kan niet iedereen die publicaties betalen. Als je publicaties overal gratis beschikbaar maakt, vergroot dat je bereik en impact en help je de wetenschap vooruit. Daarnaast kan openheid van data voor de onderzoekers extra citaties betekenen, omdat andere onderzoekers gaan verwijzen naar je data. Verder kun je door de openheid meer wetenschappelijke integriteit tot stand brengen, de betrouwbaarheid vergroten, net als de transparantie en de verifieerbaarheid."

INTERVIEW

‘Laten we ervoor zorgen dat we open science op een uniforme en transparante manier bij alle instellingen invoeren’

Waar zit de zorg bij de wetenschappers als het gaat om open science? Wat is er nodig om ze over de streep te krijgen?

Luyben: “Ik heb ongeveer maandelijks gesprekken met onze onderzoekers tijdens faculty meetings. Ze hebben zorgen over de impact van open-access tijdschriften op de citatie-index, maar steeds meer onderzoekers geven aan dat het effect juist positief is. Als het gaat om FAIR data, datamanagement-plannen en data stewardship zijn er zorgen. Onderzoekers zijn bang dat er veel tijd gaat zitten in het registreren en beschikbaar maken van de data. Daar moeten we ze bij helpen, bijvoorbeeld door data stewards aan te nemen; bij de TU Delft hebben we er al vier. Die kunnen helpen met het schrijven van datamanagementplannen en ervoor zorgen dat data FAIR worden.”

Wat kan SURF doen om open science te bevorderen en barrières weg te nemen?

Gielen: “SURF heeft een uitstekende reputatie opgebouwd en heeft ertoe bijgedragen dat we in Nederland beschikken over een zeer goede ICT-infrastructuur. Wat nu moet gebeuren, is dat er in Nederland een aantal trusted repository’s komen. Hierin kunnen onderzoekers hun data opslaan, liefst al op het moment dat een onderzoek loopt. Dan moeten die data dus nog niet voor iedereen toegankelijk zijn. Maar op het moment dat je publicatie verschijnt, kunnen die data wel worden vrijgegeven. SURF kan daar een belangrijke rol in spelen door de infrastructuur te creëren voor die repository’s.”

Luyben: “Wij hebben zo’n repository: het 4TU-datacenter, dat we met de vier technische universiteiten bekostigen. Dat doen we, binnen het samenwerkingsverband Research Data Netherlands (RDNL), in nauwe samenwerking met SURFsara. Daarbij komt veel kijken op het gebied van opleiding en service, bijvoorbeeld om data FAIR te maken of data stewards op te leiden. Ook daar kan SURF een grote rol in spelen.”

In februari 2017 is het Platform Open Science van start gegaan. Wat zijn voor jullie de grootste uitdagingen op dit moment?

Luyben: “Voor mij bij de TU Delft is de grootste uitdaging dat wij voldoende data stewards krijgen, dat onze wetenschappers hun data in een trusted repository kunnen onderbrengen en dat ze weten wat FAIR data zijn. Binnen Europa gaat het erom dat we met het Open Science Policy Platform voortgang maken en dat we een voortrekkersrol in de wereld blijven vervullen.”

Gielen: “Voor mij is het belangrijkste dat we de wetenschappers kunnen overtuigen dat we open science in de volle breedte tot stand kunnen brengen en dat dit voor hen meerwaarde heeft. We moeten het op zo’n manier operationaliseren dat het ze zo min mogelijk extra tijd kost. En laten we ervoor zorgen dat we open science op een uniforme en transparante manier bij alle instellingen invoeren.”

Meer informatie

> www.openscience.nl

Nationaal Plan Open Science

Tien organisaties, waaronder SURF, lanceerden begin 2017 het Nationaal Plan Open Science. Hierin staat dat open science in de Europese Unie over drie jaar niet langer uitzondering maar de regel moet zijn. Dan zijn alle wetenschappelijke artikelen en zoveel mogelijk van de daarvoor gebruikte onderzoeksgegevens vrij toegankelijk voor iedereen. Om onder andere de voortgang van het plan te bewaken hebben de deelnemende partijen het Nationaal Platform Open Science opgericht.

De belangrijkste ambities zijn:

- 100% open access publiceren in 2020.
- Onderzoeksdata optimaal geschikt maken voor hergebruik.
- Erkenning en waardering; open science gaat onderdeel uitmaken van het evaluatie- en waarderingsproces voor onderzoekers, onderzoeksgroepen en onderzoeksvoorstellen.
- Stimulering en ondersteuning; inrichten van een portal die ondersteuning biedt aan onderzoekers.

EENVOUDIGER OVERSTAPPEN NAAR CLOUD MET REGIE OFFICE 365

Tekst [Arnoud Groot](#)

Onderwijs- en onderzoeksinstituten willen veilig en controleerbaar overstappen naar de cloud. De nieuwe dienst Regie Office 365 van SURF gaat deze overstap vereenvoudigen. De recente oplevering van het O365 Cookbook is daarvoor een “goede en overzichtelijke eerste stap”, aldus Corno Vromans, directeur Library and IT Services van de Tilburg University.

“Nederlandse universiteiten werken intensief met Microsoft Office-onderdelen als Exchange, SharePoint, Lync en OneDrive”, vertelt Corno Vromans. “Veel onderwijsinstellingen hebben plannen om een overstap naar de cloudversie te maken. Dat vereist kennis van de technologie en het waarborgen van privacy en security. Om niet telkens opnieuw het wiel te moeten uitvinden trekken universiteiten hierin samen op. Deze ontwikkeling pakte SURF snel en klantgericht op met nieuwe dienstverlening.”

Cookbook als handleiding

Het O365 Cookbook dat SURF door externe experts heeft laten samenstellen ziet Vromans als een goede en overzichtelijke eerste stap. “Daarmee heeft elke universiteit een handzame

blauwdruk om te voldoen aan ons gezamenlijke normenkader en de meest recente wet- en regelgeving op het gebied van privacy en security. Doordat alle instellingen de cloud-dienst op gelijke wijze implementeren, kunnen we ook gezamenlijk uitdagingen aan.”

Ondersteuning in alle fases

De Regie Office 365-dienstverlening ondersteunt instellingen in alle Office 365-levensfasen. Tijdens de Coördinerend SURF Contactpersonen-overleg van het wetenschappelijk onderwijs op 17 november 2017 spraken deelnemers over de verdere uitrol van Regie Office 365 en ondersteuning door SURF. Vromans: “Het afsluiten van een supportcontract voor Office 365 is lastig en kost veel

geld. SURF kan ons hierbij helpen door een gezamenlijke overeenkomst met enkele kundige partijen af te sluiten. Denk hierbij bijvoorbeeld ook aan advies in de vorm van het O365 Consult, diverse workshops, trainingen voor beheerders en het compliance-dashboard.”

Kennisuitwisseling

Een ander belangrijk aandachtspunt is volgens Vromans de noodzaak om veranderingen in de dienstverlening van Microsoft en de relevante wet- en regelgeving doorlopend te blijven monitoren. “Ook daarin speelt SURF een belangrijke rol. Dat geldt tevens voor het faciliteren van kennisuitwisseling tussen de instellingen onderling. Uiteindelijk zie ik graag dat SURF ons volledig ontzorgt bij de implementatie van dit soort commodity. De nieuwe regiedienst is daarvoor een mooie eerste stap.”

Meer informatie

> www.surf.nl/regie-office-365

Regie Office 365

Met Regie Office 365 ondersteunt SURF zijn instellingen in elke levensfase van Office 365 met de uitdagingen die het werken in de public cloud met zich meebrengt. De dienst is beschikbaar via Mijn SURFmarket en voor alle op SURFmarket aangesloten onderwijs- en onderzoeksinstituten. Voor meer informatie en contact: License Desk Software & Cloud, software@surfmarket.nl

UNIEKE SAMENWERKING IN DEMO-OMGEVING VAN DE MODULAIRE LEEROMGEVING

Al jaren wordt er intensief gepraat over de flexibele en persoonlijke digitale leeromgeving. Hoog tijd om te onderzoeken hoe een modulaire leeromgeving in de praktijk werkt. SURF ontwikkelde een demo-omgeving waarin onderwijsinstellingen en acht leveranciers van onderwijs toepassingen kunnen experimenteren.

V.l.n.r.: Ton Gloudemans, Jos In den Bosch en Marieke de Wit

Tekst Marjolein van Trigt Beeld Herbert Wiggerman

Uit de onderwijsvisies van de onderwijsinstellingen blijkt dat de meeste het idee van een modulaire leeromgeving onderschrijven. Toch kiezen ze bij de aanbesteding van een Learning Management System (LMS) opnieuw voor een alles-in-één-oplossing. **Marieke de Wit**, projectmanager digitale leeromgeving bij SURF, begrijpt dat wel. “De modulaire

leeromgeving biedt op dit moment veel technische uitdagingen. Leveranciers zijn nog niet altijd in staat om te koppelen met anderen systemen.” SURF bouwde een demo-omgeving waarin de leveranciers en de instellingen samen kunnen experimenteren met een digitale leeromgeving waarin alle onderdelen geïntegreerd zijn. Op basis

van opensource-producten is een basisomgeving neergezet. Die bestaat uit een single sign-on-oplossing, een student-informatiesysteem (SIS), een portaal en een LMS. Op een open call naar de leveranciers kwamen 13 reacties. Op basis van de kwaliteit van de voorstellen, werd met acht van hen de volgende versie van de demo-omgeving ontwikkeld. “Voor

het eerst waren we samen in hackathons aan het ontwikkelen”, zegt De Wit. “De leveranciers waren opbouwend en meedenkend. Iedereen wilde het gewoon dóen.”

‘Dit is een essentiële schakel tussen de ideeënwereld en de weerbarstige onderwijspraktijk’

Goede basis

Een aantal leden van de special interest group Digitale Leer- en Werkomgeving (SIG DLWO) volgde een voor dit doel gemaakte cursus in de demo-omgeving. **Jos in den Bosch**, programmamanager ICT in Onderwijs bij de Radboud Universiteit, was een van de ‘studenten’. Hij werd deels blij verrast. “De integratie van een aantal modules was precies oals gehoopt. Het voelde alsof ik een logisch pad bewandelde, dat er van A tot Z hetzelfde uitzag. Onder water vinden koppelingen plaats tussen de systemen, maar dat heb je als student niet in de gaten.”

Tegenvallers waren er ook. “Het geheel was niet altijd overzichtelijk en werkte niet overal even intuïtief. Sommige dingen werkten zelfs helemaal niet, laat staan dat er integratie plaatsvond.” Technische belemmeringen daargelaten, verwacht hij dat deze samenwerking de basis legt voor mooie ontwikkelingen. “In de toekomst zal een leverancier die iets wil bereiken op de onderwijsmarkt, integratie moeten aanbieden. Dat is een voorwaarde, anders doe je niet mee.”

Begaanbare weg

Ook zijn medecursist **Ton Gloudemans**, informatiemanager onderwijs en onderzoek bij Hogeschool Inholland, is enthousiast. “Voor mij toont de demo duidelijk aan dat datgene waar we nu al jaren over praten een begaanbare weg is”, zegt hij. “Dit is een essentiële schakel tussen de ideeënwereld en de soms weerbarstige onderwijspraktijk. Maar er werd in de demo vooral vanuit de techniek gedacht. De volgende stap is om het te vertalen in een goed didactisch concept.”

Gloudemans is te spreken over de manier waarop studenten in de demo alleen functionaliteiten tot hun beschikking krijgen die passen bij hun opdracht.

“Wij raken bij Inholland momenteel de grenzen van de techniek zoals we die op dit moment inzetten,” zegt Gloudemans. “Op ons intranet is alle informatie over de organisatie voor iedereen beschikbaar. Dat is een enorme berg. Dat betekent heel uitgebreide navigatiemenu’s en duizenden hits per zoekopdracht. Wat we eigenlijk willen, is een meer flexibel en persoonlijk aanbod. Onder de motorkap worden dan selecties gemaakt op basis van je rol en identiteit binnen de omgeving. Dat is natuurlijk het hele concept van de flexibele en persoonlijke leeromgeving. Deze demo-omgeving is dus heel waardevol voor ons.”

Doorpakken

In den Bosch heeft een boodschap voor alle betrokkenen. “Hou het momentum vast”, benadrukt hij. “Je hebt hier iets unieks in handen. Er is zoveel enthousiasme en engagement onder de instellingen en de leveranciers. Nu doorpakken!”

‘Onder water vinden koppelingen plaats tussen de systemen, maar dat heb je als student niet in de gaten’

Het komende jaar kunnen onderwijsinstellingen zelf experimenteren met de demo-omgeving [zie kader]. Er volgt een nieuwe ronde voor leveranciers die de LMS-functie invullen of een integratieoplossing bieden. Van alle integraties wordt documentatie bijgehouden.

Volgend jaar vindt in de demo-omgeving een pilot plaats met het zoeken en delen van open leermaterialen via SURFsharekit.

Op het ministerie van Economische Zaken en Klimaat wordt de samenwerking met interesse gevolgd: “SURF maakt echt het verschil bij de realisatie van een digitale leeromgeving, door onderwijsinstellingen te helpen en leveranciers uit te dagen om open standaarden en opensource-software te gebruiken”, zegt Mark Bressers, directeur Regeldruk en ICT-beleid.

Meer informatie

- > www.surf.nl/flexibele-en-persoonlijke-leeromgeving
- > www.surf.nl/surfsharekit

Zelf experimenteren met de modulaire leeromgeving?

De SURF-demo-omgeving blijft nog een jaar in de lucht, zodat instellingen er op maat mee kunnen experimenteren. Wil je een technische oplossing onderzoeken in het applicatielandschap? Experimenteren met bijvoorbeeld learning analytics, badges of het gebruik van een nieuwe tool? Mail voor meer informatie naar leeromgeving-pilots@surfnet.nl. Bekijk ook het kennisdossier over de digitale leeromgeving: www.surf.nl/digitale-leeromgeving.

Challenge day

Op de Challenge day, donderdag 28 september 2017, presenteerde SURF met de instellingen en de leveranciers het resultaat van de pilots in de demo-omgeving. De lessons learned zijn te vinden op www.surf.nl/lessons-learned-pilots-fplo.

DIGITALE VEILIGHEID HOORT OP

Deelnemers bestuurlijke werkconferentie

Marjolein Jansen is vicevoorzitter van het College van Bestuur van de Vrije Universiteit Amsterdam. Zij is ook ambassadeur cybersecurity voor SURF. In deze rol houdt zij zich bezig met cybersecurityvraagstukken van mbo-instellingen, hogescholen, universiteiten, UMC's en onderzoeksinstituten. Jansen: "Digitale veiligheid is een kwestie van governance en hoort daarom op het bureau van bestuurders."

Tekst **Karina Meerman** Foto **Herbert Wiggerman**

Voor deze VU-bestuurder is ICT niet eng, lastig of ver van het bed. In haar functie als plaatsvervangend en waarnemend secretaris-generaal van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap stond **Marjolein Jansen** in 2008 aan de wieg van het project Integrale Veiligheid Hoger Onderwijs. "Onze zorg was toen hoe om te gaan met gegevensuitwisseling, met name van en naar DUO. Veiligheid ging over data en veel minder over gedrag. We praatten primair over open standaarden, het digitaal aanmelden van studenten en de authenticatie en verificatie van hun identiteit." In de jaren erna werd lesmateriaal digitaal, technologie raakte verweven met primaire onderwijsprocessen en het bewustzijn groeide dat ICT ook voor kwade bedoelingen kon worden ingezet. Cyberpesten en datalekken zijn echt en ook de risico's van social media worden pijnlijk duidelijk. Gedrag is onderdeel van digitale veilig-

heid, maar de aandacht ligt vooral op de techniek en de ICT-organisaties.

Cybersecurity naar portefeuille bestuurder

Nu is het tijd dat cybersecurity verhuist naar de portefeuille van de bestuurder. "Technologie is maar een deel van het verhaal. Bij de VU denken we na over wat de digitale wereld met het onderwijs doet en hoe we ons weerbaarder kunnen maken. Dat betekent ook dat we ons de vraag moeten stellen welke risico's wij als organisatie willen lopen, welke kosten we daarvoor willen en kunnen maken en hoe we het regelen in de organisatie. Dat zijn bestuurlijke vragen." In een ideale wereld doen instellingen dat samen. "Wij zijn als onderwijsinstelling blij met SURF, met de bundeling van denkkracht, netwerk en inkoop en ik denk dat we SURF ook op het onderwerp van cybersecurity kunnen inzetten. Iedereen

vindt nu zijn eigen beveiligingswiel uit, in de veronderstelling dat iedere situatie uniek is. Iedere onderwijzer en wetenschapper is inderdaad uniek, maar security gaat overal over enen en nullen."

Impact cyberaanvallen

De VU was een van de 26 instellingen die in 2016 deelnam aan de landelijke SURF cybercrisisoefening voor onderwijs en onderzoek (OZON). Leerzaam, vond Jansen. "In tegenstelling tot fysieke veiligheidsoefeningen, zie je bij digitale aanvallen niet welke deuren openstaan en wie er binnenloopt. Ook is de impact op andere, verbonden systemen niet altijd duidelijk." Twee weken later kregen collega's in Rotterdam te maken met een gerichte aanval, vertelt Jansen. "De eerste reactie was: 'Is dit echt?'" Die aanval was een zeer duidelijk signaal en de portefeuille ligt nu op bestuursniveau.

Marjolein Jansen

'Als de werkomgeving te complex is, gaan mensen vertrouwelijke documenten naar hun persoonlijke hotmail-account sturen.'

Bescherming persoonsgegevens

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is in dezen een bondgenoot. Door de belofte van hoge boetes is de urgentie van solide cyberbeveiliging doorgedrongen tot bestuursniveau. "Boetes terzijde, de basis van de AVG is het recht van zelfbeschikking en bescherming van persoonsgegevens. Technologie maakt dat bescherming van onze data beter kan, maar ook hier doen we bijna alles in splendid isolation. Standaard wil ik producten en diensten die gecertificeerd veilig zijn. Waarom heeft mijn aanbieder van online diensten die niet? Dan zou ik eenvoudig weten dat ik veilig online ben. Dat soort zaken moeten we durven uitspreken."

ICT moet veiliger en eenvoudiger

Een besloten werkconferentie op 13 oktober 2017 stemt Jansen hoopvol. Samen met vier collega-bestuurders, ICT-directeuren en directeuren onderwijszaken (een vertegenwoordiging van bijna alle universiteiten) sprak ze over de kansen en bedreigingen van ICT en digitalisering in het hoger onderwijs. Iedereen erkent dat cybersecurity en privacy geen technische uitdagingen zijn en dat ze raken aan

de kwaliteit van onderwijs en onderzoek. Er is behoefte aan meer samenwerking via SURF en de koepelorganisaties. Ook sprak men over aandacht voor bewustzijn en vaardigheden in alle lagen van de organisatie. De boodschap is dat ICT veiliger moet maar ook eenvoudiger, zodat mensen hun verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen. "De hele boel dichttimmeren werkt namelijk niet. Als de werkomgeving te complex is, gaan mensen vertrouwelijke documenten naar hun persoonlijke hotmail-account sturen. Elke week verplicht het wachtwoord wijzigen is ook geen oplossing. Mensen kiezen dan super-simpele wachtwoorden en plakken die met briefjes op de computer om ze te onthouden." De combinatie online inloggen met dubbele verificatie via mobiel zoals banken dat doen werkt goed, zolang mensen een wachtwoord op hun telefoon hebben. "Laatst vond ik een onbeveiligde mobiel in een van onze vergaderkamers. Ik belde de eigenaar. Die was erg blij dat het toestel terecht was, maar ik zei: 'Kom eerst maar even praten'. Mensen moeten zich ervan bewust zijn dat ze echt iets te verbergen hebben, zoals bankrekeningen en privéfoto's."

Basis op orde

De basisinfrastructuur moet veilig en makkelijk toegankelijk zijn. Daarnaast moeten onderzoekers, medewerkers en studenten zorgvuldiger omgaan met hun veiligheid. "Studenten willen hun eigen roosters samenstellen en hun cijfers online inzien. Dat moet ook kunnen, maar inzage maakt ook kwetsbaar. Als zij het kunnen, kan een ander het ook." Jansen noemt cybersecurity een basisvoorwaarde om te kunnen innoveren en flexibiliseren. Maar dit raakt ook aan reputatiemanagement. "Stel dat registratie bij een universiteit leidt tot spam en andere ongewenste mailtjes in de mailbox van studenten, dan komt dat niet betrouwbaar over. Dit is een voorbeeld van hoe technologie alle aspecten van het onderwijs raakt."

Meer informatie

- > www.surf.nl/cyberdreigingsbeeld
- > www.surf.nl/beveiliging
- > www.surf.nl/verslag-cybersecurity-congres

NAUWERE SAMENWERKING SURFMARKET EN UKB- EN SHB-BIBLIOTHEKEN

Met een actieplan en twee nieuwe overeenkomsten geeft SURFmarket zijn samenwerking met de Nederlandse hogeschool- en universiteitsbibliotheken een nieuwe impuls. Zij onderstrepen het belang van het gezamenlijk optrekken in de markt en focussen zich op het evalueren en verbeteren van de samenwerking. Daarnaast maken ze afspraken over nieuwe ontwikkelingen als open access.

Tekst **Arnoud Groot**

SURFmarket werkt al ruim 15 jaar nauw samen met het samenwerkingsverband van de Nederlandse universiteitsbibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek (UKB) en het Samenwerkingsverband Hogeschoolbibliotheken (SHB). Belangrijk onderdeel van deze samenwerking is de ondersteuning door SURFmarket bij onderhandelingen met grote uitgevers van wetenschappelijke publicaties en gespecialiseerde databanken.

De bibliotheken willen dat wetenschappers, docenten en studenten in hun instellingen zonder problemen bij deze informatie kunnen komen, en waar mogelijk ook zonder extra kosten open access kunnen publiceren. Dankzij de ondersteuning door SURFmarket bij de onderhandelingen met de uitgevers worden beide elementen tegen zo gunstig mogelijke prijzen verkregen. Zo kunnen de bibliotheken momenteel via SURFmarket licenties afsluiten bij grote internationale uitgevers als Elsevier, John Wiley & Sons, Sdu Uitgevers en Springer. Daarbij verzorgt SURFmarket bijvoorbeeld ook de facturering en andere administratieve handelingen voor de afzonderlijke leden.

Complexe onderhandelingen

“Met name bij de vaak complexe onderhandelingen met deze grote uitgevers liet de ondersteunende rol van SURF-

market de afgelopen periode soms te wensen over. Helaas ontbrak af en

toe de benodigde verdiepende dossierkennis, en werden gemaakte afspraken soms onvolledig of onjuist vastgelegd”, aldus **Marjolein Nieboer**,

scheidend voorzitter van de UKB en directeur van de bibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). “De onderhandelingen verliepen daarvoor moeizamer dan noodzakelijk. Verder duurde het in onze beleving lang voordat SURFmarket op onze klachten hierover reageerde.”

De maatregelen die SURFmarket in goede afstemming met UKB en SHB heeft aangekondigd zijn zeer positief ontvangen door de organisaties. Zo waren beide bibliotheekconsortia uitgenodigd om plaats te nemen in de sollicitatiecommissie voor de nieuw aangenomen contentmanager. “Met name die nauwere betrokkenheid bij deze en andere zaken die ook direct invloed hebben op ons werk vinden wij erg prettig”, aldus Nieboer. “SURFmarket heeft in samenspraak met ons een actieplan gemaakt om onvolledige dossiers en ander achterstallig werk direct aan te pakken. Van dit voor de zomer opgestelde plan, waarin ook

regelmatige terugkoppelmomenten zijn vastgelegd, zien wij nu al duidelijk de positieve resultaten.”

Evaluatiemomenten

Het actieplan is toegevoegd aan een geheel opnieuw opgestelde dienstverleningsovereenkomst (dvo) die SURFmarket deze zomer met UKB en SHB heeft gesloten. Bijzonder aan deze nieuwe dvo is de toevoeging van een wederzijdse evaluatie waarmee de samenwerking benadrukt wordt. “Alle onderdelen van onze samenwerking met SURFmarket zijn specifiek beschreven”, vertelt bestuurssecretaris **Gert Jan**

Kraaikamp van het SHB. “Met daarbij ook regelmatige evaluatiemomenten op basis van een aantal key performance indicators. Het SHB heeft hierbij

vier speerpunten. Voor de eerste drie willen we van SURFmarket graag licenties voor pakketten Nederlandse e-books, gebruiksrecht in leeromgevingen en bewerkersovereenkomsten voor het werken met persoonsgegevens. Voor het vierde speerpunt, Green Open Access, is voor ons met name belangrijk dat het vaak zeer praktijkgerichte onderzoek van onze docenten zoveel mogelijk vrij beschikbaar komt om te delen en hergebruiken.”

Ook het UKB onderstreept het grote belang van open access als doelstelling. "Met in het verlengde ook de VSNU willen we Nederland hierbij nadrukkelijk als gidsland laten functioneren", aldus Nieboer. "Je merkt dat daar ook vanuit de colleges van bestuur van de universiteiten veel commitment voor is. Zowel kwalitatief als kwantitatief loopt dit bij veel uitgevers ook al goed. Alleen merken we dat veel wetenschappers nog niet weten dat ze vaak kosteloos open access kunnen publiceren door simpelweg het juiste vakje aan te vinken. Dat zullen we in de toekomst dus ook nog nadrukkelijker gaan communiceren."

Meer informatie

> www.surf.nl/content

SURFmarket zorgt voor toegang tot wetenschappelijke content tegen gunstige voorwaarden

Nederlandse universiteitsbibliotheken en onderzoeksinstituten kunnen niet zonder doorlopende toegang tot (inter)nationale vakliteratuur of gespecialiseerde databases op bijvoorbeeld medisch of juridisch gebied. Om die doorlopende toegang tegen gunstige voorwaarden te garanderen onderhandelt SURFmarket met uitgevers en andere contenteigenaren. Dat gebeurt in opdracht van UKB (het consortium van de 13 Nederlandse universiteitsbibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek) en SHB (het Samenwerkingsverband Hogeschool Bibliotheken). Het aanbod is zowel beschikbaar voor leden van SHB en UKB, als voor instellingen die niet zijn aangesloten bij een van deze twee consortia.

<PLAGIAATBESTRIJDING MET URKUND>

URKUND is een geautomatiseerd systeem waarmee plagiaat in digitale teksten ontdekt en bestreden kan worden. Het antiplagiaatsysteem controleert een digitaal ingestuurd document op plagiaat door het te vergelijken met drie brongebieden: internet, gepubliceerd materiaal en materiaal van studenten (bijvoorbeeld werkstukken of scripties). Het programma maakt een rapportage wanneer er sprake lijkt van plagiaat, de docent bepaalt vervolgens of er daadwerkelijk sprake is van plagiaat. URKUND wordt wereldwijd gebruikt voor plagiaatpreventie en biedt daarom een control panel en analysesysteem in meerdere talen. De overeenkomst tussen URKUND en SURFmarket is met een jaar verlengd tot 31 oktober 2018.

Meer informatie

> www.surf.nl/urkund

PROFESSIONALISEREN MET SURFACADEMY

Quotes van deelnemers:

'Uitermate goed georganiseerd, interessante sprekers en genodigden, perfecte locatie voor het leggen van nieuwe contacten. Top!'

'Zeer informatief en leuk om met andere instellingen de discussie en het debat aan te gaan.'

In 2007 was er bij onderwijsinstellingen een sterke behoefte aan nationale krachtenbundeling op het gebied van onderwijsinnovatie. Daarbij was het gezamenlijk uitwisselen van ervaringen en kennis noodzakelijk. SURF besloot toen om een aantal masterclasses en schools te organiseren, zeven in totaal; SURFacademy was geboren.

10 jaar later is SURFacademy uitgegroeid tot een gevarieerd professionaliseringsprogramma, met seminars die gaan over blended learning tot online cursussen supercomputing. Waren er in 2007 nog maar 177 deelnemers, in 2016 meldden zich maar liefst 3175 deelnemers bij 74 bijeenkomsten.

Ook deelnemen aan een SURFacademy-bijeenkomst? Ga naar www.surf.nl/agenda.

SURFACADEMY

Professionaliseringsprogramma over actuele thema's in het onderwijs en onderzoek.

GEMIDDELD
CIJFER =

7,9

AANTAL
BIJENKOMSTEN =

74

GEMIDDELD AANTAL
DEELNEMERS =

43

GEMIDDELD AANTAL
KIJKERS =

134

Ruim **3175** DEELNEMERS
in de zaal

2538 KIJKERS
video-opnames

TOTAAL AANTAL
VIDEOS = **19**